

Ana Hatlarıyla Felsefe - I

Metafizik

Hermann LOTZE

Çeviren
Mehmet Eren GEDİKLİ

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1904

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 407

Kitap Adı : Ana Hatlarıyla Felsefe - I Metafizik

Book Title : Outlines of Philosophy - I Metaphysics

ISBN : 978-625-8596-20-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596205

Yazar | Author: Hermann Lotze

Çeviren | Translator: Mehmet Eren Gedikli | orcid.org/0000-0002-6036-6683

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü: Kitap | Translation Type: Book - Çeviri

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 121 (xiv+107)

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj | Layout Design: FCR

Kapak | Cover Design: FCR - Coşkun Işıkgül

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPJ - Metafizik ve Ontoloji | Metaphysics & Ontology

BISAC: PHI012000 - Metafizik | Philosophy / Metaphysics

THEMA: QDT - Metafizik ve Ontoloji | Metaphysics & Ontology

LC Classification: BD111 - Metafizik | Metaphysics

DEWEY: 110 - Metafizik | Metaphysics

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: Metafizik | Metaphysics

Scopus Subject Areas: Felsefe (1211) | Philosophy (1211)

Atf Bilgisi | Cite as: Lotze, Hermann. *Ana Hatlarıyla Felsefe - I Metafizik*.

çev. Mehmet Eren Gedikli. FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Ana Hatlarıyla Felsefe - I

Metafizik

Hermann LOTZE

Çeviren
Mehmet Eren GEDİKLİ

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Hermann LOTZE

Hermann Lotze (1817–1881), 19. yüzyıl Alman felsefesinin önde gelen isimlerinden biri olup, metafizik, mantık ve değer felsefesine yaptığı katkılarla tanınır. Leipzig Üniversitesi'nde hem tıp hem de felsefe eğitimi alan Lotze, bilimsel araştırma ile metafizik düşünümü uzlaştırmayı amaçlamıştır.

Lotze'nin felsefesi, doğanın mekanik bir anlayışı ile teleolojik ve değer temelli bir gerçeklik kavrayışını birleştirme çabasıyla karakterizedir. Ona göre gerçeklik yalnızca nedensel ilişkilerle açıklanamaz; aynı zamanda anlam ve değer boyutlarıyla birlikte kavranmalıdır. Bu yaklaşım, özellikle değer teorisine yaptığı vurgu aracılığıyla, daha sonraki Neo-Kantçı felsefenin gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir.

Başlıca eserleri arasında *Microcosmus* (1856–1864), *Metaphysik* (1841) ve *Logik* (1874) yer alır. Lotze, kişilik, değer ve anlam kavramlarına yaptığı vurgu sayesinde, Hegel sonrası felsefe ile fenomenoloji ve analitik felsefenin bazı yönleri arasında köprü kuran bir geçiş figürü olarak sıklıkla değerlendirilir.

Hermann Lotze (1817–1881) was a prominent German philosopher of the nineteenth century, known for his contributions to metaphysics, logic, and the philosophy of value. Educated in both medicine and philosophy at the University of Leipzig, Lotze sought to reconcile scientific inquiry with metaphysical reflection.

His philosophy is characterized by an attempt to integrate a mechanistic understanding of nature with a teleological and value-oriented conception of reality. For Lotze, reality cannot be reduced to causal relations alone; it must also be understood in terms of meaning and value. This perspective significantly influenced the later development of Neo-Kantian philosophy, particularly in its emphasis on value theory. Among his major works are *Microcosmus* (1856–1864), *Metaphysik* (1841), and *Logik* (1874). Lotze is often regarded as a transitional figure who bridges post-Hegelian philosophy with later traditions, including phenomenology and aspects of analytic philosophy, through his emphasis on personality, value, and meaning.

Çeviren Hakkında | About the Translator

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

1984 yılında Trabzon'da doğdu. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Zihnin Engelliler Öğretmenliği'nde tamamladı (2007). Ardından Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Felsefesi alanında yüksek lisansını yaptı (2013). Bu süreçte özel eğitim kurumlarında öğretmenlik görevini sürdürürken aynı zamanda İstanbul Üniversitesi AUZEF Felsefe bölümünden mezun oldu (2016). Son olarak Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sistematiik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı'ndan doktora derecesini aldı (2022). Doktora sürecinde, öğrenci değişim programında (Erasmus) bir yıl süreyle Almanya'da Tübingen Okulu'nun Platon yorumu üzerine çalışmalarda bulundu.

He was born in 1984 in Trabzon, Türkiye. He completed his undergraduate studies in Special Education Teaching for Individuals with Intellectual Disabilities at Gazi University in 2007. He then earned his master's degree in Philosophy of Religion from the Institute of Social Sciences at Necmettin Erbakan University in 2013. During this period, while continuing his work as a teacher in special education institutions, he also graduated from the Philosophy program at Istanbul University AUZEF in 2016.

Finally, he received his PhD from the Department of Systematic Philosophy and Logic at the Institute of Social Sciences, Ankara University, in 2022. During his doctoral studies, he spent one year in Germany as part of the Erasmus student exchange program, conducting research on the Tübingen School's interpretation of Plato.

Kitap Hakkında

Ana Hatlarıyla Felsefe - I Metafizik

Hermann Lotze'nin *Ana Hatlarıyla Felsefe - I Metafizik* adlı eseri, metafiziğin temel problemlerini sistematik ve öğretici bir çerçevede ele alan klasik bir felsefe metnidir. Eser, gündelik düşüncede örtük biçimde kabul edilen varlık, nedensellik, değişim ve ilişkisellik gibi temel varsayımların felsefi analizini yapmayı amaçlar. Lotze'ye göre metafizik, yalnızca düşünülebilir olanın değil, aynı zamanda fiili olanın bilimidir ve bu yönüyle sıradan deneyim ile bilimsel bilgi arasında köprü kurar.

Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır: Ontoloji, Kozmoloji ve Fenomenoloji. Ontoloji kısmında varlık kavramı, gerçeklik ve nedensellik ilişkileri incelenirken; kozmoloji bölümünde uzay, zaman, hareket ve madde gibi evrensel düzenin temel unsurları ele alınır. Fenomenoloji bölümünde ise bilginin öznel ve nesnel boyutları tartışılarak insan zihni ile dış dünya arasındaki ilişki sorgulanır.

Lotze, Kant sonrası Alman felsefesi bağlamında, kategorilerin kökeni ve geçerliliği üzerine yürütülen tartışmaları değerlendirir; Kant, Fichte ve Hegel gibi düşünürlerin yaklaşımlarını eleştirel biçimde analiz eder. Özellikle metafiziğin tek bir ilkedен türetilmesi yerine, farklı problemlerden hareket eden çoğulcu bir yöntem önerir.

Sonuç olarak eser, metafiziği soyut spekülasyonlardan ibaret bir alan olarak değil, insanın dünyayı anlamlandırma çabasının temel bir disiplini olarak konumlandırır. Bu yönüyle hem tarihsel hem de sistematik açıdan güçlü bir giriş metni niteliği taşır.

Anahtar Kelimeler: Metafizik; Ontoloji; Nedensellik; Varlık; Bilgi Teorisi

About the Book

Outlines of Philosophy - I Metaphysics

Hermann Lotze's *Outlines of Philosophy - I Metaphysics* is a classical philosophical work that systematically examines the fundamental problems of metaphysics. The book aims to analyze core assumptions -such as being, causality, change, and relationality- that are implicitly embedded in everyday thinking. For Lotze, metaphysics is not merely the science of the conceivable but also of actuality, thus serving as a bridge between ordinary experience and scientific knowledge.

The work is structured into three main sections: Ontology, Cosmology, and Phenomenology. In the ontological part, the concepts of being, reality, and causality are explored. The cosmological section focuses on the fundamental structures of the universe, including space, time, motion, and matter. The phenomenological part addresses the subjective and objective dimensions of knowledge, investigating the relationship between the human mind and external reality.

Situated within post-Kantian German philosophy, Lotze critically engages with debates on the origin and validity of categories. He examines and critiques the approaches of major thinkers such as Kant, Fichte, and Hegel. Rather than deriving metaphysics from a single foundational principle, Lotze advocates a pluralistic method grounded in multiple independent problems.

In conclusion, the work presents metaphysics not as mere abstract speculation but as a fundamental discipline for understanding reality. It stands as both a historically informed and systematically structured introduction to metaphysical inquiry.

Keywords: Metaphysics; Ontology; Causality; Being; Epistemology

ÖN SÖZ

Hermann Lotze'nin Ana Hatlarıyla Felsefe Dizisi

19. yüzyıl Alman felsefesi, Immanuel Kant (1724–1804) sonrası gelişmelerin derin etkisi altında şekillenirken Hermann Lotze (1817–1881) bu dönemin en dikkat çekici ve aynı zamanda en çok göz ardı edilen düşünürlerinden biri olarak karşımıza çıkar. Bilimsel bilgi ile etik ve estetik değerler arasında köprü kurmaya çalışan Lotze, felsefenin yalnızca kavramsal bir disiplin değil aynı zamanda insanın anlam arayışıyla iç içe bir faaliyet olduğunu savunur. Onun düşüncesi hem idealizmin metafizik mirasını taşır hem de modern bilimle hesaplaşır. Bu yönüyle Lotze hem çağdaşlarına hem de sonrasındaki kuşaklara derin etkiler bırakmıştır.

Lotze'nin *Outlines (Grundzüge)* başlığı altında yayımladığı (yayımlanan) eserleri, onun sistematik felsefesinin temel yapı taşlarını oluşturur. Bu eserler hem akademik ders kitapları olarak düşünülmüş hem de felsefi sorunlara giriş niteliğinde yazılmıştır. Metafizik, Mantık ve Din Felsefesi gibi temel alanlarda kaleme aldığı bu metinlerde Lotze, sistemli bir dil ve açık kavramsal yapı kullanarak okuyucuyu felsefenin temel meseleleriyle yüz yüze getirir. Söz konusu kitaplar Lotze'nin felsefi yöntemini ve dünya görüşünü yansıttığı kadar 19. yüzyılın entelektüel atmosferini de anlamak açısından değerli kaynaklardır.

Bu çeviri dizisi çalışmaları, Lotze'nin felsefesini Türkçe okura ulaştırma yönünde önemli bir adım olma iddiasını taşımaktadır. Özellikle *Outlines* serisi gibi didaktik ve yoğun içerikli metinlerin dilimize kazandırılması, yalnızca bir çeviri faaliyeti olmanın ötesinde, felsefi kavramların Türkçe karşılıklarının zenginleşmesine de katkı sunar. Lotze'nin metinlerinde yer alan teknik

terimler, mantıksal ayrımlar ve metafizik önermeler dikkatli bir çeviri ve anlam düzeltmesi süreci gerektirir. Bu çalışmada hem felsefi “sadakat” hem de dilsel akıcılık gözetilerek Lotze’nin düşüncesi çağdaş Türkçeye aktarılmaya çalışılmıştır.

Çeviri, yalnızca bir metni bir dilden başka bir dile dönüştürme işi değil aynı zamanda o metnin ait olduğu bağlamı, düşünsel yapıyı ve felsefi yaklaşımı da yeniden inşa etme sürecidir. Bu bağlamda Lotze’nin felsefesine dair yapılacak her okuma yalnızca onun çağını değil, aynı zamanda bizim çağımızdaki düşünsel kırılmaları da anlamamıza yardımcı olabilir. Çünkü Lotze’nin peşine düştüğü sorular —özgürlük, değer, nedensellik, bireysellik vb.— hâlâ güncelliğini korumaktadır.

Bu kitap, felsefeye ilgi duyan herkes için hem öğretici hem de düşündürücü bir kaynak olacaktır. Akademisyenler için başvuru eseri, öğrenciler için sağlam bir temel ve meraklı okuyucular için derin bir keşif alanı sunmaktadır. Lotze’nin sistematik düşünce tarzı, kavramlara verdiği önem ve insanın hem rasyo-nel hem de etik bir varlık olarak konumlandırılması, onun eserlerini günümüz felsefi tartışmaları için de değerli kılmaktadır.

Hermann Lotze’nin felsefi mirasının merkezinde yer alan *Outlines of Philosophy* serisi, onun felsefeyi sistematik, öğretici ve disiplinler arası bir yapı içerisinde kavradığını gösterir. Lotze, bu eserlerle yalnızca akademik felsefeye değil aynı zamanda eğitim felsefesine de önemli bir katkı sunmuştur. Söz konusu seri felsefenin temel alanlarını kapsayan altı kitaptan oluşur ve her biri, konusunu “ana hatlarıyla” ele alacak şekilde yapılandırılmıştır.

Dizi, “Ana Hatlarıyla Metafizik” (*Grundzüge der Metaphysik*) adlı eserle başlar. Bu kitapta Lotze, varlık, gerçeklik, nedensellik, zaman, uzay gibi klasik metafizik konulara sistemli bir yaklaşım getirir. Kant sonrası Alman düşüncesine hâkim olan idealizm ile bilimin gerektirdiği kavramsal açıklık arasında bir denge kurmaya çalışır. Bu eser, Lotze’nin ontolojik sisteminin temel dayanaklarını sergiler.

Ardından gelen “Ana Hatlarıyla Din Felsefesi” (Grundzüge der Religionsphilosophie) adlı kitapta ise Tanrı düşüncesi, vahiy, inanç, kötülük problemi ve dinin rasyonel temelleri gibi konular ele alınır. Lotze, burada hem teistik düşünceye sadık kalır hem de inancın akıl ile ilişkilendirilebileceğini savunur. Bu yönüyle kitap, çağının pozitivist eğilimlerine karşı bir anlam ve değer felsefesi örneği sunar.

Üçüncü kitap olan “Ana Hatlarıyla Pratik Felsefe” (Grundzüge der praktischen Philosophie), etik, özgür irade, görev ve toplumsal değerler gibi meseleleri merkeze alır. Lotze, bireyin eylemde bulunma yetisini yalnızca ahlaki değil aynı zamanda toplumsal bağlam içinde de değerlendirir. Bu metin, Lotze’nin özgürlük ve etik sorumluluk arasındaki ilişkiyi nasıl temellendirdiğini gösterir.

Dördüncü sırada yer alan “Ana Hatlarıyla Psikoloji” (Grundzüge der Psychologie), insan zihninin doğasını ve işleyişini konu edinir. Algı, duyum, bellek, dikkat ve bilinç gibi temel psikolojik süreçleri incelerken, Lotze’nin bu alandaki katkıları hem modern psikolojinin hem de fenomenolojinin öncülerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Ruhsal süreçleri fizyolojik temellerle ilişkilendirmesiyle bilimsel psikolojinin de önünü açmıştır.

Beşinci kitap olan “Ana Hatlarıyla Estetik” (Grundzüge der Ästhetik), güzel, sanat, duysal haz ve estetik yargı gibi meseleleri tartışır. Lotze burada sanatın yalnızca biçimsel değil, aynı zamanda etik ve metafizik değerler taşıyan bir ifade biçimi olduğunu öne sürer. Estetik deneyimi insan varoluşunun anlam katmanlarından biri olarak ele alır.

Dizinin son kitabı ise “Ana Hatlarıyla Mantık” (Grundzüge der Logik) adını taşır. Lotze, burada kavram, yargı, çıkarım ve bilimsel bilgi gibi konuları işler. Ancak bu metni sıradan bir mantık kitabından ayıran şey, felsefi mantığın insan düşüncesi-ne dair daha genel bir analiz olarak sunulmasıdır. Lotze, mantığın sadece biçimsel kurallar bütünü olmadığını, düşünmenin doğasına dair kapsamlı bir kavrayış sunduğunu vurgular. Ki-

tap, bazı baskılarda Enzyklopädie der Philosophie (Felsefenin Ansiklopedik Özeti) başlığı altında kısa bir felsefe taslağıyla birlikte yayımlanmıştır.

Bu altı kitaplık dizi, Lotze'nin yalnızca akademik bir filozof değil aynı zamanda büyük bir düşünce öğretmeni olduğunu gösterir. Her kitap okuyucuyu alanın temel meseleleriyle tanıştırtırken aynı zamanda sistemli düşünmeye teşvik eder. Lotze'nin bu eserleri bugün hâlâ felsefeye girişte hem tarihsel hem de teorik sağlamlık arayanlar için eşsiz kaynaklar arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak Hermann Lotze'nin Outline serisi yalnızca felsefi bir sistemin parçaları değil aynı zamanda insanın kendini ve dünyayı anlama çabasının yazılı belgeleridir. Bu çeviri, bu belgeleri Türkçe düşünce dünyasına kazandırmayı amaçlarken, aynı zamanda felsefeyi gündelik hayatın dışında değil onun merkezinde bir etkinlik olarak yeniden düşünmeyi teşvik eder.

Mehmet Eren GEDİKLİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ ANA BÖLÜM	
ONTOLOJİ	9
Ön Bilgiler	9
BÖLÜM I	
“VARLIK”IN ANLAMI (KAVRAMI) ÜZERİNE	11
BÖLÜM II	
VAROLANIN İÇERİĞİ ÜZERİNE	17
BÖLÜM III	
GERÇEKLİĞİN KAVRAMI ÜZERİNE	25
BÖLÜM IV	
DEĞİŞİM ÜZERİNE	33
BÖLÜM V	
NEDENLER ve SONUÇLAR ÜZERİNE	41
İKİNCİ ANA BÖLÜM	
KOZMOLOJİ	53
Ön Bilgiler	53
BÖLÜM I	
UZAY, ZAMAN ve HAREKET ÜZERİNE	55
BÖLÜM II	
MADDE ÜZERİNE	69
BÖLÜM III	
DOĞAL OLAYLARIN BAĞLANTILILIĞI ÜZERİNE	77
ÜÇÜNCÜ ANA BÖLÜM	
FENOMENOLOJİ	87
BÖLÜM I	
BİLGİNİN ÖZNELLİĞİ ÜZERİNE	87
BÖLÜM II	
BİLGİNİN OBJEKTİFLİĞİ ÜZERİNE	95
BÖLÜM III	
ÖZET ve SONUÇ	101
DİZİN	105

